

МОДЕЛ ВОДИЧА ЗА ПРИМЕНУ КОДЕКСА ПОНАШАЊА НАРОДНИХ ПОСЛАНИКА

АСК

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АГЕНЦИЈА ЗА
СПРЕЧАВАЊЕ
КОРУПЦИЈЕ

Република Србија

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АГЕНЦИЈА ЗА
СПРЕЧАВАЊЕ
КОРУПЦИЈЕ

МОДЕЛ ВОДИЧА ЗА ПРИМЕНУ КОДЕКСА ПОНАШАЊА НАРОДНИХ ПОСЛАНИКА

Београд, јун 2021. године

Модел Водича за примену Кодекса понашања народних посланика

Издавач:

Агенција за спречавање корупције
Царице Милице 1
11000 Београд
Телефон: 011 41 49 100

Лектура:

Маријана Бајин

Дизајн:

Милош Ђурић

Тираж:

Електронска публикација

ISBN:

978-86-901682-6-2

САДРЖАЈ:

УВОД	5
ШТА СУ ВРЕДНОСТИ И ЗАШТО СУ ВАЖНЕ?	7
ИСТИНА	9
ПРАВИЧНОСТ	10
ПОШТЕЊЕ.....	12
НЕПРИСТРАСНОСТ	16
ОДГОВОРНОСТ	18
ИНТЕГРИТЕТ.....	20
ОТВОРЕНОСТ	23
ДОСТУПНОСТ	24
ПОВЕРЉИВО САВЕТОВАЊЕ И ОБУКА О ПРИМЕНИ КОДЕКСА	26
НАДЗОР НАД ПРИМЕНОМ И ПРАЋЕЊЕМ ПОШТОВАЊА КОДЕКСА	26
ВОЂЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ	27
Анекс 1	28
МОДЕЛ ПРОГРАМА ОБУКЕ	28

УВОД

Нормирање понашања народних посланика и доношење етичких стандарда представља важан предуслов за успостављање поверења у ефикасност, транспарентност и правичност демократских система власти.

Народна скупштина је највише представничко тело и носилац уставотворне и законодавне власти у Републици Србији. Бити народни посланик представља част и велики успех у политичкој каријери. Са друге стране, бити народни посланик подразумева посебну врсту одговорности. Народни посланици су изабрани представници грађана, а то значи да у свом раду, приликом доношења одлука, увек треба да воде рачуна о јавном интересу. Кодекс понашања, између осталог, служи и да народни посланици не изгубе из свести ту чињеницу и да грађани могу да просуђују о томе колико су народни посланици посвећени остваривању јавног интереса.

Један од најзначајних разлога за успостављање етичких стандарда је подизање нивоа професионализма у раду народних посланика. Народни посланици долазе из различитих окружења, имају различите радне биографије и професионално искуство, различитих су струка и обављали су послове како у јавном тако и у приватном сектору, припадају различитим политичким партијама и групама грађана које се залажу за различите идеологије. Ова различитост је важна и она доприноси плурализму и могућности да се чују различита мишљења и ставови, али је подједнако важно да се сви посланици у Народној скупштини придржавају истих правила понашања. Многе професије имају утврђена правила или норме очекиваног понашања којима њихови чланови треба да се руководе (доктори, адвокати, новинари итд.), па тако можемо очекивати и да народни посланици имају свој, професионални кодекс понашања.

Још један од разлога зашто је важно усвајање кодекса понашања је изградња етичке културе. Народна скупштина мора да изгради кредибилитет као институција која се придржава етичких норми и негује их. Изградња етичке културе захтева време и посвећеност. Етичка култура народних посланика није важна сама по себи, већ и због утицаја који има на шире друштво.

Најновија истраживања¹ показују да грађани нису задовољни радом Народне скупштине, сматрају да народни посланици нису доступни грађанима и да брину више о интересима својих политичких странака него о јавном интересу. Ови подаци довољно опомињу и показују да је неопходно увести механизме којима би се постојеће стање побољшало.

Народна скупштина је на седници одржаној 24. децембра 2020. године донела Кодекс понашања народних посланика. Ово је први корак ка изградњи инфраструктуре интегритета ове институције. Да би Кодекс у потпуности показао свој значај и потенцијал, важно је да се примењује и да се контролише његово спровођење. Водич који се налази пред Вама има за циљ да омогући боље разумевање и примену норми, да разјасни поједине недоумице и да упути народне посланике на пожељно понашање.

¹ Ставови грађана Србије о учешћу у демократским процесима 2020., ЦРТА, Београд, март 2021. године, доступно на: <https://cрта.rs/istrazivanje-stavovi-gradjana-srbije-o-ucescu-u-demokratskim-procesima-2020-godine/>

**ШТА СУ
ВРЕДНОСТИ
И ЗАШТО СУ
ВАЖНЕ?**

У Кодексу понашања народних посланика наведено је да су народни посланици дужни да поштују следеће опште етичке вредности: истину, правичност, поштење, непристрасност, одговорност, интегритет, отвореност и доступност.

Вредности су најопштији принципи, стандарди о ономе што је пожељно, ваљано, вредно. Вредности треба да усмеравају понашање појединаца, припадника одређене професије на тај начин што пре доношења одређене одлуке или испољавања одређеног понашања, треба да процене колико је одлука или понашање у складу са вредностима. Само онда када се одређена вредност може препознати у нечијем понашању, можемо говорити да је особа поседује, негује, примењује. То значи да за некога ко стрпљиво одговара на постављена питања, ко даје целовите и исцрпне одговоре (грађанима или странкама) можемо рећи да у свом понашању испољава отвореност као вредност, док за некога ко је често у журби, избегава контакте и даје двосмислене и нејасне одговоре на постављена питања не можемо рећи да је отворен, односно да је отвореност вредност коју испољава и негује у свом понашању.

Ни најбоље написани акти, па и они који регулишу понашање, попут кодекса, не могу да предвиде све ситуације са којима се можемо суочити у професионалном животу, па тако ни Кодекс понашања народних посланика не може да предвиди све изазове и све „сиве зоне” које могу представљати прави тест интегритета за народне посланике. У тим ситуација долази до значаја суштина вредности – оне су компас који нам увек показује етичан правац кретања. Дакле, ако у Кодексу не можете наћи норму која би могла да се примени у конкретној ситуацији у којој се налазите, само се подсетите вредности и поставите себи питање: Ако поступим на одређени начин, да ли ћу испоштовати вредности Кодекса, да ли ћу својим понашањем испољити правичност, поштење, непристрасност, одговорност...? Уколико је одговор не, без обзира на то што у Кодексу не постоји норма која регулише одређену ситуацију, треба се уздржати од понашања јер оно није у складу са вредностима.

Због значаја које вредности имају, у Водичу ће свака од вредности из Кодекса понашања народних посланика бити посебно објашњена и илустрована примерима.

ИСТИНА

Истина налаже да се информације од јавног значаја не скривају и да се не манипулише нетачним подацима.

Зашто је истина важна за рад народних посланика?

Истина је једна од основних вредности како у личном, тако и у професионалном животу. Истина је темељ и основни градивни елемент поверења између људи. Као што у свакодневном животу не верујемо људима за које смо утврдили да не говоре истину, исто тако можемо очекивати да грађани неће имати поверење у народне посланике уколико се не позивају на чињенице, не користе аргументе и податке у расправама, већ полутачне или нетачне информације. У време интернета и много веће доступности информација, лакша је и њихова провера. Грађанима стоје на располагању многобројни извори помоћу којих могу да испитају да ли је оно што је народни посланик рекао тачно. Народни посланици су представници грађана и не би требало да их ни на који начин обмањују или доводе у заблуду. Такође, већа доступност информација и брзина њиховог протока донела је и нове појаве са којима се раније нисмо сусретали, попут „лажних вести” и „постистине”. Управо због ових нових феномена који прате модерно друштво, треба бити веома обазрив приликом излагања и давати само оне податке за које је утврђено да су истинити.

ПРИМЕРИ²:

Пример 1: Портал који се бави истраживачким новинарством, на основу Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, упутио је Народној скупштини захтев да им се доставе подаци о: платама, посланичким додацима, исплатама трошкова за гориво до Београда и смештају у Београду, о службеним путовањима у земљи и иностранству које су народни посланици остварили у последње четири године. У одговору који је Народна скупштина доставила табеларно су приказани тражени подаци, осим података који се односе на председника Народне скупштине.

Објашњење: Одредбама члана 19. Кодекса понашања народних посланика, утврђено је да народни посланик настоји да обезбеди јавност рада и да ће одговарати на захтеве представника средстава јавног информисања за давање информација у вези са обављањем посланичке функције. Вредност истина налаже да се информације од јавног значаја не скривају и да се не манипулише подацима. Информација од јавног значаја је информација којом располаже орган јавне власти, настала у раду или у вези са радом органа јавне власти, садржана у одређеном документу, а односи се на све оно о чему јавност има оправдан интерес да зна. Дакле, информације о платама, посланичким додацима, исплатама за гориво и све оно што је Портал који се бави истраживачким новинарством тражио да му Народна скупштина достави представља информацију од јавног значаја са којима јавност има право да буде

² Сви примери у Водичу имају за циљ да илуструју ситуације на које је могуће применити норме Кодекса понашања народних посланика и сва сличност са стварним догађајима и личностима је случајна.

узната. Недостављајући информацију која се односи на тражене податке председника Народне скупштине ствара се простор за настанак сумње у начин на који је новац за једну од тражених информација утрошен. Поступајући на овакав начин, не само да се не поступа у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, већ се не поступа ни у складу са Кодексом понашања народних посланика.

Пример 2: Током расправе о Закону о потврђивању Уговора о зајму између Републике Србије и Европске банке за обнову и развој, а који се односи на изградњу постројења за производњу електричне енергије из обновљивих извора, народни посланик је изнео податак да је министар енергетике у претходном сазиву Владе од једне фирме из Брисела, која се бави лобирањем, добио износ од неколико десетина хиљада евра да омогући изгласавање Закона о обновљивим изворима електричне енергије.

Објашњење: Одредбама члана 8. Кодекса понашања народних посланика, прописано је да је народни посланик дужан да не користи речи, изразе и гестикулације које вређају или омаловажавају људско достојанство и нарушавају достојанство Народне скупштине, а одредбама члана 9. да народном посланику није дозвољено да злоупотребљава посланичку функцију ради личне користи или користи политичке странке, као ни да даје нетачне информације које би штетиле угледу Народне скупштине. Народни посланици током дискусије у пленуму треба да износе податке који се односе на предмет расправе и да својим излагањима дају поткрепљење за одлуке које доносе и за које гласају. Излагање треба да буде аргументовано, јасно и концизно. Народни посланик који даје податке о лицима која нису присутна у Народној скупштини, а посебно податке који инкриминишу одређено лице, не понаша се у складу са Кодексом понашања. Уколико народни посланик има одређена сазнања о недозвољеним радњама других лица, треба да их саопшти надлежним институцијама, а не да то чини током расправе у пленуму. Дакле, народни посланик који држи до истине никада неће користити непроверене информације о другим лицима јер тиме не омаловажава само свој углед, већ и углед Народне скупштине.

ПРАВИЧНОСТ

Правичност налаже да се послови обављају тако да се равноправност и правда не доводе у питање.

Зашто је ова вредност важна за рад народних посланика?

Правичност подразумева да се једнако поступа према свима у истим или сличним ситуацијама и да поступање не зависи од било којег личног својства лица на које се правило примењује. Велики грчки филозоф, Аристотел, говорио је да је праведност једина од свих врлина која представља и добро других „јер је непосредно управљена на другог: другоме користи њено упражњавање – било владару, било заједници... Зато није најбољи онај ко примењује врлину према себи него онај који то чини према другоме јер то је тешко”.

ПРИМЕРИ:

Пример 3: Током седнице Одбора за људска и мањинска права на којој је формиран Пододбор за питања миграната, члан одбора, народни посланик, у излагању је навео да су мигранти терористи који нападају наше грађанке и шире заразне болести.

Објашњење: Одредбама члана 8. Кодекса понашања народних посланика, прописано је да народни посланик говором не подстиче мржњу и насиље, као и да је дужан да у свом раду и иступањем у јавности не поступа са предрасудама и стереотипима и не подстиче их. Народни посланик из горе наведеног примера износи вредносне судове о мигрантима, обојене стереотипима и предрасудама (мигранти виђени као терористи, насилници и преносиоци заразних болести) је на неколико начина поступио у супротности са Кодексом понашања, пре свега подстичући предрасуде, а тиме вређајући људско достојанство једне осетљиве групе.

Пример 4: Народни посланик је путем електронске поште добио неколико писама од грађана који су желели да се састану са њим. Један од грађана који је доставио писмо, у потпису свог имејла оставио је податке у којима је био и лого политичке партије којој и народни посланик припада. Следећег дана народни посланик је упутио одговор са предлогом за састанак само грађанину који је у потпису имао лого политичке партије.

Објашњење: Одредбама члана 4. Кодекса понашања народних посланика прописано је да је народни посланик у обављању посланичке функције обавезан да поступа једнако према свим грађанима, без дискриминације или повлашћивања по основу сродства, старости, националности, етничке припадности, језика, расе, политичких и верских уверења, инвалидности, образовања, социјалног положаја, пола, сексуалне оријентације, брачног или породичног статуса или по другом основу. Тиме што је одговорио само грађанину који је члан политичке партије којој и сам припада, народни посланик је показао да се не односи према свим грађанима на једнак начин, а једнакост у поступању је суштинска одлика правичности. Правично поступање, у овом примеру, подразумева да народни посланик упути одговор свим грађанима који су му се обратили и, у складу са обавезама, организује састанке.

Пример 5: Народни посланик је током предизборне кампање делио запосленима у стручним службама Народне скупштине летке политичке партије којој припада и убеђивао их је да гласају за њу на предстојећим изборима уз обећање да ће сваком ко буде гласао обезбедити напредовање.

Објашњење: Одредбама члана 18. Кодекса понашања народних посланика прописано је да у обављању посланичке функције народни посланик не сме да угрожава начело политичке неутралности запослених. Постоји много начина да народни посланик током кампање заговара и активно се залаже да грађани гласају за политичку партију којој припада: на трибинама, јавним скуповима, конвенцијама, на штандовима и слично, али никако не треба да убеђује запослене у службама Народне скупштине како да гласају. Запослени у службама Народне скупштине и сами треба да се придржавају начела политичке неутралности које је утврђено њиховим кодексом понашања (Кодекс понашања државних службеника). Дакле, народни посланик из примера није поступио у складу са Кодексом понашања, односно није

поступио правично. Поред тога што описано понашање није у складу са Кодексом понашања, оно представља и кривично дело, у складу са одредбама члана 156. Кривичног законика.

ПОШТЕЊЕ

Поштење подразумева да се не сме прикривати приватни интерес који је у сукобу са функцијом и да се морају предузимати кораци ка спречавању сукоба интереса на начин којим се штити јавни интерес, као и да се неће доносити одлуке којима би се за себе или повезано лице остваривала финансијска или друга корист.

Зашто је ова вредност важна за рад народних посланика?

Ситуација у којој народни посланик има приватни интерес који утиче, може да утиче или изгледа као да утиче на поступање народног посланика назива се сукоб интереса. Нерешена ситуација сукоба интереса у највећем броју случајева доводи до корупције. Успостављање механизма за спречавање и управљање сукобом интереса је један од најбољих начина превенције корупције. Бављење питањем сукоба интереса везано је за настанак модерних, парламентарних демократија. Народни посланик је чувар јавног интереса и зато је поштење као вредност изузетно важно за обављање послова народног посланика.

Народни посланици, као и припадници других професија, имају више различитих социјалних улога. У ситуацијама када неке од тих улога, пре свега оне из сфере приватног живота укрсте своје путеве са онима из сфере професионалног живота, може настати ситуација сукоба интереса. Током професионалне каријере свако од нас се може наћи у ситуацији сукоба интереса. Оно што је важно да запамтимо је да бити поштен значи да увек треба пријавити приватни интерес и управљати ситуацијом сукоба интереса тако да она не доведе до озбиљних последица које се тичу интегритета народних посланика.

ПРИМЕРИ:

Пример 6: На дневном реду десете седнице редовног пролећног заседања Народне скупштине нашао се предлог Закона о адвокатури. Супруга једног од народних посланика је познати престонички адвокат и власник адвокатске канцеларије. Народни посланик је по добијању дневног реда десете седнице у писменој форми обавестио председника Народне скупштине да због могућег и опаженог сукоба интереса неће учествовати у расправи, нити гласати. Поред тога, народни посланик је исто обавештење доставио и Агенцији за спречавање корупције.

Објашњење: Одредбама члана 12. Кодекса понашања народних посланика, прописано је да је народни посланик дужан да, одмах по сазнању, а најкасније пет дана од сазнања, пријави писаним путем Агенцији за спречавање корупције и Народној скупштини постојање приватног интереса који има у вези са законом или другим актима о којима ће се расправљати и одлучивати у Народној скупштини. Народни посланик је дужан да пре почетка расправе

председника Народне скупштине и народне посланике усмено обавести о постојању приватног интереса који има у погледу предмета закона или акта о коме се расправља или одлучује. Законом о адвокатури уређује се адвокатска служба, услови за бављење адвокатуром и облици рада адвоката, права, обавезе и одговорност адвоката и адвокатских приправника и организација и рад адвокатских комора. Супруга народног посланика је повезано лице³ са њим и та чињеница, уз податак да је и адвокат, може створити утисак да је посланик у сукобу интереса, односно да постоји приватни интерес који ће утицати на начин на који ће он гласати. Одредбама члана 12. Кодекса понашања приватни интерес је било каква корист или погодност за народног посланика или за друго, са њиме повезано лице, у вези са предметом закона или другог акта о којем се расправља или одлучује у Народној скупштини. Због свега наведеног, народни посланик је поступио исправно и у складу са Кодексом понашања. Чак и у ситуацијама када имамо само опажени сукоб интереса, морамо бити свесни да и он негативно утиче на перцепцију грађана о народним посланицима и Народној скупштини. Зато је важно да у ситуацијама сумње у постојање сукоба интереса, увек имате на уму јавни интерес и поступите у складу са процедуром прописаном Кодексом.

Пример 7: На дневном реду седнице Народне скупштине најављена је расправа о предлогу измена и допуна Закона о царини. Измене, између осталог, обухватају и смањење сезонских стопа царине за пољопривредне производе. Један народни посланик је већински власник фирме која се бави увозом и извозом пољопривредних производа на велико, а пре ступања на функцију народног посланика био је и њен директор. У складу са Законом о спречавању корупције, посланик је пренео управљачка права на свог пријатеља, али је власнички удео задржао. По окончању дискусије у пленуму, народни посланик је гласао за измене и допуне Закона о царини.

Објашњење: Чланом 3. Кодекса понашања народних посланика прописано је да народни посланик у обављању посланичке функције поступа у јавном интересу тако да лични, приватни, интерес групе или политичке странке не буде изнад јавног интереса. Одредбама члана 12. Кодекса понашања, прописано је да је народни посланик дужан да, одмах по сазнању, а најкасније пет дана од сазнања, пријави писаним путем Агенцији за спречавање корупције и Народној скупштини постојање приватног интереса који има у вези са законом или другим актима о којима ће се расправљати и одлучивати у Народној скупштини. У овом примеру можемо најбоље видети на који начин улоге које имамо, а које подразумевају и одређене интересе, могу доћи у ситуацију сукоба. Са једне стране, народни посланик, као већински власник фирме има приватни, лични интерес да се сезонске стопе царине за пољопривредне производе смање. Мање царинске стопе значе мање намета које треба платити, односно остварење већег профита. Са друге стране, сваки народни посланик, превасходно треба да води рачуна о јавном интересу, интересу свих или већине грађана. Да би деловао поштено и у складу са Кодексом понашања, чак и у ситуацијама када се лични интерес подудара са јавним интересом, народни посланик је дужан да се обрати Агенцији за спречавање корупције и Народној скупштини, да изложи постојање приватног интереса који има у вези

3 **Повезано лице** је члан породице јавног функционера, крвни сродник јавног функционера у правој линији, односно у побочној линији закључно са другим степеном сродства, као и физичко или правно лице које се према другим основама и околностима може оправдано сматрати интересно повезаним са јавним функционером.

са законом о којем ће се расправљати и одлучивати и да сачека одговор како да поступи у датој ситуацији. Само када се народни посланик понаша у складу са Кодексом понашања отклониће сваку сумњу у постојање лукративних мотива за гласање.

Пример 8: Председник једног приватног универзитета изабран је за народног посланика. Због свог искуства у области високог образовања, посланик је именован за председника Одбора за образовање, науку, технолошки развој и информатичко друштво.

Објашњење: Одредбама члана 12. Кодекса понашања народних посланика, прописано је да је народни посланик дужан да, одмах по сазнању, а најкасније пет дана од сазнања, пријави писаним путем Агенцији за спречавање корупције и Народној скупштини постојање приватног интереса који има у вези са законом или другим актима о којима ће се расправљати и одлучивати у Народној скупштини. Одбор за образовање, науку, технолошки развој и информатичко друштво, између осталог, прати извршавање закона и других аката. Законом о високом образовању уређен је процес акредитације установа и студентских програма у области високог образовања. Комисија за акредитацију и процену квалитета води овај поступак и издаје уверење о акредитацији. Одбор утврђује предлог висине накнаде за чланове Комисије за акредитацију и процену квалитета и разматра извештај о раду Комисије. Народни посланик, као члан Одбора за образовање, науку, технолошки развој и информатичко друштво, одлучује о висини накнаде чланова Комисије за акредитацију и о извештају о раду који она подноси, а Комисија одлучује о акредитацији факултета и студијских програма на факултетима универзитета чији је председник народни посланик. Приликом разматрања питања у вези са радом Комисије за акредитацију народни посланик може приватни интерес да стави изнад јавног и зато говоримо да се налази у ситуацији могућег сукоба интереса. Да би поступио у складу са вредностима и чланом 12. Кодекса понашања, народни посланик је био дужан да одмах након што је изабран за председника Одбора пријави писаним путем постојање приватног интереса Агенцији за спречавање корупције и Народној скупштини. Поступајући на овај начин народни посланик делује у складу са прокламованим нормама Кодекса понашања и чува јавни интерес.

Пример 9: Народни посланик, пензионисани професор права, добио је позив да буде један од говорника на дводневној конференцији посвећеној систему педологије у Кривичном законнику. Организатор конференције, међународна организација која се бави питањима владавине права, обавестила је све говорнике да су трошкови пута и смештаја током два дана трајања конференције покривени, а да хонорари за говорнике нису предвиђени. Конференција се организује у склопу јавне расправе посвећене изменама и допунама Кривичног законика. Народни посланик је прихватио позив за учешће на конференцији.

Објашњење: Одредбама члана 10. Кодекса понашања утврђено је да народни посланик не сме да обавља посланичку функцију нити да употреби предности функције у циљу остваривања користи или погодности за себе или повезано лице. Одредбама члана 11. прописано је да народни посланик неће тражити, прихватити или примити било какву непосредну или посредну финансијску корист или другу награду у замену за утицај или гласање о предлозима аката и другим питањима која су на дневном реду седнице Народне скупштине или њеног радног тела. У описаној ситуацији народни посланик који је позван да буде један од говорника

на конференцији има две улоге: као пензионисани професор права он је експерт за питања пенологије, а ту је и друга друштвена улога коју обавља – изабрани представник грађана у Народној скупштини. Анализирајући пример, односно уколико желимо да утврдимо да ли је народни посланик прихватајући позив за учешће на конференцији поступио у складу са Кодексом понашања прво треба да утврдимо да ли постоји приватни интерес народног посланика. Чланом 12. став 4. Кодекса понашања утврђено је да је приватни интерес било каква корист или погодност за народног посланика или за друго, са њиме повезано лице, у вези са предметом закона или другог акта о којем се расправља или одлучује у Народној скупштини. У описаном не можемо говорити о постојању приватног интереса. Хонорари за говорнике конференције нису предвиђени, тако да народни посланик неће остварити новчану добит, а трошкови путовања и смештаја су обезбеђени за све говорнике, тако да не представљају повластицу коју остварује само народни посланик. Оно што је од суштинске важности за одлучивање да ли у овом примеру имамо ситуацију сукоба интереса је питање да ли народни посланик, говорник на конференцији, може доћи у ситуацију да одлучује о праву или интересу међународне организације која је организатор конференције на којој учествује. Пошто то није случај, народни посланик, прихватајући позив за учешће на конференцији није прекршио одредбе Кодекса понашања.

Пример 10: Народни посланик, професор Универзитета у Београду и писац уџбеника из биологије за 4. разред гимназије, добио је позив да присуствује конференцији посвећеној Закону о уџбеницима, на чијим се изменама и допунама ради већ неколико месеци. Организатор конференције је позната издавачка кућа, лидер на тржишту уџбеника у Републици Србији. Ова издавачка кућа је издала уџбеник биологије за 4. разред гимназије чији је аутор народни посланик. Народни посланик је прихватио позив да присуствује конференцији.

Објашњење: Одредбама члана 11. прописано је да народни посланик неће тражити, прихватити или примити било какву непосредну или посредну финансијску корист или другу награду у замену за утицај или гласање о предлозима аката и другим питањима која су на дневном реду седнице Народне скупштине или њеног радног тела. И у овом примеру имамо ситуацију да народни посланик има две друштвене улоге, улогу универзитетског професора и улогу изабраног представника грађана у Народној скупштини. Као аутор уџбеника биологије, народни посланик добија хонораре од продаје и то можемо сматрати приватним интересом, али оно што је много важније је да народни посланик може доћи у ситуацију да одлучује о праву или интересу издавачке куће која је организатор конференције на којој учествује. Због чињенице да ће народни посланик бити у прилици да гласа о изменама и допунама Закона о уџбеницима којим се уређују права и обавезе издавача, а који је организатор конференције, имамо ситуацију у којој приватни интерес може да утиче на јавни интерес. Уколико буде присуствовао конференцији, народни посланик је дужан да, одмах по сазнању, а најкасније пет дана од сазнања да ће на дневном реду седнице Народне скупштине бити и Закон о изменама и допунама Закона о уџбеницима, обавести писаним путем Агенцију за спречавање корупције и Народну скупштину о приватном интересу који има у овој ситуацији.

Иако су два последња примера веома слична на први поглед, суштинску разлику између њих чини:

1. постојање приватног интереса у другом примеру,
2. чињеница да ће народни посланик у другом примеру доћи у ситуацију да одлучује о праву или интересу организатора конференције на којој учествује (издавачке куће).

Када се налазите у недоумици да ли је одређена ситуација представља ситуацију сукоба интереса увек имајте на уму два горе наведена критеријума за препознавање сукоба интереса, али посаветујте се и са члановима Комисије за етику.

НЕПРИСТРАСНОСТ

Непристрасност ојачава поштење и ослоњена је на универзалне вредности које служе као смернице у предлагању и извршавању јавних послова.

Зашто је ова вредност важна за рад народних посланика?

„Кеш за питања”

У октобру 1994. године британски дневни лист „Гардијан” је објавио да је најпознатији лондонски лобиста, Ијан Грир, подмитио представнике Парламента из редова Конзервативне партије како би постављали питања и обављали друге задатке у име Мохамеда Ал-Фаједа, власника робне куће Херодс. У чланку је наведено да су парламентарци, Нил Хамилтон и Тим Смит, добијали по 2000 фунти за свако постављено питање, а укупно су поставили 22 питања. Поред наведеног, Хамилтон је тражио и добио боравак у трајању од недељу дана у Хотелу Риц у Паризу, који је у власништви Ал-Фаједове браће, као и куповину у робној кући Херодс.

Због великог притиска јавности, тадашњи премијер Велике Британије, Џон Мејџор, оформио је Комитет за стандарде у јавном животу, који је познатији као Ноланов одбор, по његовом првом председнику лорду Нолану. Комитет је саветодавно тело које има задатак да саветује премијера о етичким питањима, врши општа испитивања о стандардима понашања у јавном животу, даје препоруке шта треба мењати и промовише седам принципа у јавном животу: несебичност, интегритет, објективност, одговорност, отвореност, искреност и лидерство. Поступати непристрасно значи разумно и објективно сагледавати ситуацију, процењивати само релевантне чињенице, оставити све посредне или непосредне личне, материјалне интересе по страни и доносити одлуке које доприносе бољитку свих грађана. Непристрасност подразумева и једнаку примену прописа према свима и једнако поступање према свима. Од народних посланика, као изабраних представника грађана очекује се да буду непристрасни у раду и приликом доношења одлука.

ПРИМЕРИ:

Пример 11: Због проблема са временским приликама који су значајно оштетиле род малина, удружење малинара је упутило писмо народном посланику из Западне Србије који је током обиласка села у изборној кампањи обећао пољопривредницима боље услове рада. У писму су аргументовано изложене све последице које ће се одразити на род малина услед временских неприлика. Народни посланик је одлучио да последњег четвртка у месецу, у делу седнице предвиђене за постављање посланичких питања, усмено постави питање о противградној заштити, што је током једне паузе за ручак рекао својим колегама из посланичког клуба. Три дана пре почетка седнице, народног посланика зове председник партије и између осталог саветује му да не би било добро да поставља било каква питања јер се подигло довољно прашине у медијима о штети насталој услед невремена и да малинари планирају блокаду путева. Народни посланик објашњава да је важно и да јавност добије одговор на питање о противградној заштити и да и даље планира да постави то питање.

Објашњење: Сходно одредбама члана 11. Кодекса понашања народних посланика, народни посланик се опредељује, иступа и гласа по сопственом уверењу и неће деловати или гласати у интересу физичког или правног лица тако да угрози своју слободу гласања. Народни посланик у наведеном примеру је проценио да постоји интерес јавности да се сазна шта се догодило са системом противградне заштите пре настанка невремена, односно да је оправдано информисати јавност о узроцима настанка штете по пољопривредне културе. Такође, удружење произвођача малина му се обратило и изнело проблеме са којима се суочава, а народни посланик јесте репрезент интереса грађана у скупштини. Дакле, ценећи све чињенице, народни посланик има права да постави питање представнику Владе о томе како се користи противградна заштита која се и финансира новцем грађана.

Пример 12: Народни посланик је члан Одбора за здравље и породицу. На дневном реду седнице Одбора нашао се претрес предлога Закона о лековима и медицинским средствима у појединостима. Предлогом Закона је предвиђено да приликом издавања или измене и допуне дозволе за лек, односно обнове дозволе за лек, као и приликом подношења захтева за упис у Регистар медицинских средстава, Агенција за лекове и медицинска средства издаје уверење привредним субјектима за потребе извоза лекова и медицинских средстава за које се не наплаћује надокнада, у складу са препорукама Светске здравствене организације. На предлог Закона поднесен је један амандман. Амандманом је предвиђено да привредни субјекти плаћају надокнаду, а у образложењу је као разлог наведен скроман буџет Србије и став да фармацеутска индустрија треба да измирује своје обавезе и доприноси побољшању финансијске ситуације у нашој земљи. Након што је министар здравља, који је присуствовао претресу, дао објашњење да се овим решењем заправо стимулише извоз домаћих произвођача лекова, члан Одбора, народни посланик, проблематизовао је питање оправданости ослобађања плаћања надокнаде само на основу препоруке Светске здравствене организације. Посланик је додао да поред стимулације извоза домаћих произвођача, предложеним законским решењем, имаћемо ситуацију да стране фармацеутске компаније не плаћају надокнаду за упис у Регистар медицинских средстава, што ће се одразити на буџет. По окончању претреса у појединостима, сви чланови Одбора су подржали предлог закона, али не и

амандман, осим народног посланика који је гласао и за предлог закона, али и за амандман и о томе издвојио посебно мишљење.

Објашњење: Сходно одредбама члана 11. Кодекса понашања народних посланика, народни посланик се опредељује, иступа и гласа по сопственом уверењу и неће деловати или гласати у интересу физичког или правног лица тако да угрози своју слободу гласања. Народни посланик из примера је иступио и гласао по сопственом уверењу након што је саслушао објашњења. Приликом свог излагања користио је чињенице и аргументе, што је изузетно важно када имамо у виду да народни посланик треба да буде неутралан, односно објективан. Узимајући у обзир све наведено, народни посланик је поступио у складу са Кодексом понашања.

ОДГОВОРНОСТ

Одговорност у обављању посланичке функције и, између осталог, за одлуке које се предлажу и доносе и спремност на подвргавање свакој контроли која је примерена функцији коју обавља.

Зашто је ова вредност важна за рад народних посланика?

Одговорност је важна за обављање сваког посла, а посебно за рад народних посланика, јер се одлуке које они доносе одражавају на друштво у целини. Одговорност подразумева полагање рачуна и давање одговора јавности о донетим одлукама и поступцима. Одговорност је, слободно можемо рећи, краљица вредности јер су све остале вредности мање или више повезане са њом. Одговорност укључује промишљање о последицама које са собом носе одлуке које народни посланици доносе, и то на три различита нивоа:

- на нивоу појединца, односно последица по самог народног посланика;
- на нивоу институције, односно последица по Народну скупштину као највише представничко тело и носиоца уставотворне и законодавне власти у Републици Србији и
- на нивоу друштва као целине, односно Републике Србије.

Када пре доношења одлуке или предузимања одређене радње свесно промишљамо о последицама, спремни смо и да се подвргнемо свакој врсти контроле. Избегавање полагања рачуна за свој рад и подвргавања контроли јасан је индикатор да народни посланик избегава одговорност. Због значаја улоге коју има у друштву, народни посланик је дужан да грађанима и јавности одговара за све предложене и донесене одлуке и да прихвата да се надзор и контрола над његовим радом подразумевају у парламентарним демократијама.

ПРИМЕРИ:

Пример 13: Народни посланик има пребивалиште у једном месту у Србији, ван Београда. За потребе доласка на заседања Народне скупштине користи сопствени ауто и прима надокнаду трошкова горива, у складу са Законом о примањима народних посланика у Народној

скупштини Републике Србије и одлуком Одбора за административна и мандатно-имунитетна питања. У другој години свог посланичког мандата, због доласка деце на студије, породица народног посланика је одлучила да купи стан у Београду. Током трајања заседања Народне скупштине народни посланик борави у купљеном стану у Београду, али и даље наплаћује трошкове горива.

Објашњење: Одредбама члана 15. Кодекса понашања, утврђено је да народни посланик поштује буџетску и финансијску дисциплину којом се гарантује правилно управљање јавним средствима, да је дужан да савесно, ефикасно и економично управља и користи материјална и финансијска средства која су му поверена у обављању посланичке функције, као и да спречава незаконито располагање њима и да је дужан да надокнади материјалну штету коју је намерно или из крајње непажње проузроковао Народној скупштини. Одредбама члана 7. Кодекса понашања прописано је да народни посланик личним примером представља узор етичког понашања носиоца јавне функције. Народни посланици који на седнице Народне скупштине и њених радних тела долазе сопственим возилом, потписују изјаву којом потврђују да су за долазак на седницу користили сопствено возило, навођењем података о регистарском броју возила, релацији путовања, броју пређених километара и датуму одржавања седнице Народне скупштине, односно седнице радног тела. Народни посланик не мора да доставља доказе у виду рачуна за гориво. Свакако, ова врста недостатка оставља простор за настанак злоупотреба. Ипак, сваки народни посланик треба да буде свестан да то што постоји прилика за настанак злоупотребе, није оправдање за коришћење прилике. У оваквим ситуацијама, народни посланици треба да буду свесни последица својих поступака, по себе, Народну скупштину и друштво у целини. Када ова информација доспе у јавност, углед народног посланика може бити потпуно урушен јер је евидентно да он не води рачуна о јавном интересу, већ само о личном / материјалном интересу, углед Народне скупштине ће бити пољуљан јер не поступа као институција са етичком културом, већ интерним актима које доноси омогућава злоупотребе. И на крају, последице по друштво у целини, такође, могу бити веома негативне јер ако ову врсту злоупотреба видимо у раду носилаца уставотворне и законодавне власти у Републици Србији, грађани оправдано могу да сумњају и у рад осталих органа јавне власти. Због свега наведеног, народни посланик треба да поступи одговорно, а то значи да када има регулисано боравиште у Београду, и када током одржавања седница борави у Београду, у сопственом стану, не наплаћује трошкове горива за долазак на седнице Народне скупштине.

Пример 14: Одбор за уставна питања и законодавство је на основу члана 194. став 2. Пословника Народне скупштине, доставио Народној скупштини Предлог аутентичног тумачења одредаба члана 11. ст. 4, 5. и 6. Закона о електронским медијима, с предлогом да се донесе по хитном поступку. Предлог је садржао аутентично тумачење, али не и образложење. Када су представници медија затражили образложење од Одбора нису добили одговор ни после месец дана.

Објашњење: Одредбама члана 20. Кодекса понашања народних посланика прописано је да је народни посланик дужан да на јавно изречен захтев образложи разлоге за своје поступање и за одлуку за коју се залаже и наведе све чињенице и околности на којима су поступак и одлука засновани. Пословником Народне скупштине прописано је да се на поступак за ау-

тентично тумачење сходно примењују одредбе Пословника о поступку за доношење закона, а одредбама које се односе на доношење закона утврђено је да овлашћени предлагач закона подноси предлог закона у облику у коме се закон доноси, с образложењем. Дакле, и аутентично тумачење закона треба да садржи образложење. Председник Одбора за уставна питања и законодавство са осталим члановима Одбора је требало да, поред аутентичног тумачења, достави и образложење. Поред овог формалног разлога који има своје упориште у Кодексу понашања и у Пословнику, постоји и суштински разлог због којег је важно да јавности буду доступна образложења аутентичних тумачења. Грађани и стручна јавност из образложења могу да сазнају разлоге зашто је потребно мењати одређени пропис, где се налазе проблеми у тумачењу и зашто су поједине законске одредбе нејасне, непрецизне, неразумљиве или је њихова примена у пракси отежана или некада чак и немогућа. Када се сви потенцијални узроци на прави начин образложе, јавност не сумња у мотивацију доношења аутентичног тумачења, односно отклањају се сумње да се пропис мења са одређеним циљем.

ИНТЕГРИТЕТ

Интегритет подразумева да се не сме финансијски или на било који други начин обавезати према лицима и организацијама које би могле да утичу на вршење њених дужности.

Зашто је ова вредност важна за рад народних посланика?

Реч интегритет потиче из латинског језика (*integritas, integritatis*) и значи потпуност, целовитост, недељивост, беспрекорност, непорочност, поштење. У различитим контекстима, реч интегритет има другачије значење, али када говоримо о њеном значењу у контексту професионалног понашања народног посланика, можемо рећи да је то понашање које је у потпуности у складу са вредностима. Професионални интегритет подразумева да народни посланик поседује аутономију која је изграђена на темељу вредности, а да се вредности препознају у његовом говору и његовом поступању. Само онда када имамо јединство и целовитост ова три аспекта (вредности – говор – понашање), који не зависе од било ког спољашњег утицаја, можемо рећи да народни посланик поседује професионални интегритет. Изазови са којима се суочавају народни посланици у свом раду су многобројни: притисци из политичких партија, интересних група, различитих удружења, лобиста итд. и сви они представљају претњу по интегритет народних посланика. Професионални интегритет народног посланика је мера успешности његовог мандата. Уколико народни посланик током свог четворогодишњег рада не поступа у складу са прописима, Кодексом и вредностима, онда он заправо не делује у јавном интересу и не представља грађане на прави начин, односно доводи у питање суштину посланичког позива. Због свега наведеног интегритет је од изузетне важности за обављање функције народног посланика.

ПРИМЕРИ:

Пример 15: Народни посланик на једном скупу у Привредној комори среће свог друга са студија са којим није био у контакту дуго времена. Том приликом разменили су контакт-податке уз договор да се ускоро виде ван посла. Приликом сусрета народни посланик сазнаје да је његов друг са студија постао извршни директор једног великог инвестиционог фонда у Србији. Овај фонд улаже у различите индустрије, између осталог и у грађевинарство. Због светске економске кризе, индустрија грађевинарства је претрпела велике губитке. Приликом једног од следећих сусрета, на ручку у новоотвореном ексклузивном ресторану, друг са студија, извршни директор инвестиционог фонда, почео је да се распитује када ће на дневном реду заседања Народне скупштине да се нађе Закон о планирању и изградњи и Закон о конверзији земљишта. Једним од ових закона предвиђено је плаћање накнаде за претварање права коришћења грађевинског земљишта у право својине. Народни посланик је обавестио свог друга да Народна скупштина има већ утврђен редослед закона у процедури. Следећи пут, извршни директор је позвао народног посланика са породицом на дружење током викенда у клуб затвореног типа. И том приликом је започео разговор о законима и објаснио како нова предложена законска решења доносе позитивне помаке и да су неопходна у процесу придруживања Европској унији. У истом разговору, директор је народном посланику рекао да треба да размишља о својој будућности након престанка посланичког мандата који се ближи крају и да ће у наредном периоду у инвестиционом фонду да се отворе нове менаџерске позиције, а да његова препорука може да му отвори врата будућој каријери. Народни посланик се захвалио на понуди свом другу и рекао да није заинтересован да ради у инвестиционом фонду.

Објашњење: Одредбама члана 11. Кодекса понашања народних посланика прописано је да народни посланик неће тражити, прихватити или примити било какву непосредну или посредну финансијску корист или другу награду у замену за утицај или гласање о предлозима аката и другим питањима која су на дневном реду седнице Народне скупштине или њеног радног тела. Друг са студија народног посланика је лице које има приватни интерес да Закон о планирању и изградњи и Закон о конверзији земљишта што пре буду усвојени. Плаћање накнаде за претварање права коришћења грађевинског земљишта у право својине би елиминисало конкуренцију у области грађевинарства за неко време, док се већ изграђени стамбени комплекси у које је инвестициони фонд уложио новац не продају. Да би остварио интерес, директор инвестиционог фонда је спреман да нуди различите врсте погодности, али народни посланик треба да буде свестан да је изабран да би штитио јавни интерес. Интегритет подразумева понашање у складу са вредностима. У случају да је народни посланик прихватио да врши утицај да се наведени закони нађу што пре пред његовим колегама посланицима, показао би не само да се не понаша у складу са вредностима и да угрожава аутономију посланичког позива, већ и да посланички посао обавља зарад финансијске добити са стране, што је апсолутно недопустиво.

Пример 16: Приликом посете делегације парламентарне скупштине Савета Европе Народној скупштини Републике Србије, групи народних посланика уручени су поклони: публикација о Парламентарној скупштини издата поводом обележавања седамдесетогодишњице њеног постојања, као и роковници и оловке.

Објашњење: Одредбама члана 16. Кодекса понашања народних посланика прописано је да народни посланик неће да тражи нити прими, односно дозволи другом лицу да у његово име или у његову корист прими поклон у вези са обављањем посланичке функције, осим пригодних и протоколарних поклона законом одређене вредности, датих у складу са уобичајеном протоколарном учтивошћу, као и да је народни посланик дужан да о сваком поклону примљеном у вези са обављањем посланичке функције обавести председника Народне скупштине, као и да поклон, који прелази законом одређену вредност, преда председнику Народне скупштине. Поклони који се размеђују током званичних посета домаћих или страних организација спадају у протоколарне поклоне. Уколико вредност поклона не прелази износ од 10% просечне месечне нето зараде на територији Републике Србије, народни посланик може да задржи поклон. И поред тога што овај тип поклона народни посланик може да задржи, о његовом пријему треба да обавести председника Народне скупштине у складу са Кодексом понашања, а Народна скупштина треба да води евиденцију примљених поклона.

Пример 17: Регистровани лобиста упућује писмо народном посланику, председнику Одбора за привреду, регионални развој, трговину, туризам и енергетику са предлогом да се састану, а тема разговора би била усмерена на одложену примену Закона о туризму. Лобиста уз писмо доставља и доказ о упису у Регистар лобиста и уговор о лобирању. Законом је предвиђено рангирање лиценце организатора путовања у различите категорије, као и врста, висина и услови гаранције путовања и висина депозита у зависности од категорије лиценце, што све представља велико финансијско оптерећење за представнике туроператера који су претрпели огромне новчане губитке током пандемије коронавируса. На почетку састанка лобиста је дао визит карту и кесу са промотивним материјалима његове фирме. Након завршетка састанка, народни посланик је погледао садржај и видео да је у кеси поред брошуре и кожна кутија за оловке. Отворивши кутију, посланик је видео позлаћену хемијску оловку једног познатог швајцарског произвођача мушких сатова, оловака и накита. Народни посланик је сачинио службену белешку и заједно са упакованом оловком предао је председнику Народне скупштине.

Објашњење: Одредбама члана 16. Кодекса понашања народних посланика прописано је да народни посланик неће да тражи нити прими, односно дозволи другом лицу да у његово име или у његову корист прими поклон у вези са обављањем посланичке функције, осим пригодних и протоколарних поклона законом одређене вредности, датих у складу са уобичајеном протоколарном учтивошћу, као и да је дужан да о сваком поклону примљеном у вези са обављањем посланичке функције обавести председника Народне скупштине и да поклон, који прелази законом одређену вредност, преда председнику Народне скупштине. Народни посланик је у описаној ситуацији поступио у складу са Кодексом понашања народних посланика. Пошто тржишна вредност оловке прелази законом утврђени износ од 10% просечне нето зараде на територији Републике Србије дужност сваког народног посланика је да о пријему поклона обавести председника Народне скупштине и да поклон њему преда, што је и учињено састављањем службене белешке и предајом оловке председнику Народне скупштине. На овај начин народни посланик није себе довео у позицију зависности и сачувао је свој професионални интегритет.

ОТВОРЕНОСТ

Отвореност је спремност да се јавно образложе разлози за одлуке које се предлажу и да се ограничава јавност само када је то законом прописано.

Зашто је ова вредност важна за рад народних посланика?

Отвореност има за циљ да допринесе јавности рада народних посланика и Народне скупштине. Народни посланици у свом раду не треба да демонстрирају дискрециона овлашћења, већ треба да се труде да одлуке образлажу на јасан и разумљив начин, тако да грађани у њима препознају бригу о јавном интересу. Народни посланици су изабрани представници грађана и тим истим грађанима дугују објашњења за одлуке које доносе. Такође, отвореност, поред осталих вредности, доприноси изградњи поверења грађана у рад Народне скупштине.

ПРИМЕРИ:

Пример 18: Седница Одбора за финансије, републички буџет и контролу трошења јавних средстава Скупштине Србије одржана је ван зграде Скупштине, у хотелу са пет звездица у околини Београда. Чланови наведеног Одбора су расправљали о изменама и допунама неколико закона. Иако је првобитно послато обавештење медијима да ће седница бити јавна, непосредно пре почетка седнице медији су обавештени да ће седница ипак бити затворена за јавност. Када су новинари поставили питање зашто се седница одржава ван зграде Скупштине и зашто се одржава у хотелу, нико од народних посланика није желео да одговори на постављена питања.

Објашњење: Одредбама члана 19. Кодекса понашања народних посланика прописано је да народни посланик настоји да обезбеди јавност свог рада, као и да ће одговорати на захтеве представника средстава јавног информисања за давање информација у вези са обављањем посланичке функције. Одредбама члана 21. прописано је да народни посланик подстиче сваку меру којом се повећава отвореност према јавности и да подстиче и охрабрује сваку меру која има за циљ унапређење медијског праћења његових активности у обављању посланичке функције и функционисања Народне скупштине. Из наведеног можемо закључити да народни посланици у представницима медија треба да виде своје партнере и да треба да омогуће јавности да несметано прати њихов рад. Уколико из оправданих разлога дискусије не могу бити јавне треба доставити образложење јавности зашто расправе нису јавне. У случајевима као у наведеном примеру, где су представници медија прво обавештени да ће моћи да присуствују седници, а касније је одлука преиначена, потребно је дати разложно објашњење о промени одлуке. Такође, ако чланови Одбора за финансије, републички буџет и контролу трошења јавних средстава нису информисани о разлозима зашто се седница одржава ван зграде Народне скупштине, председник Одбора би свакако требао да зна разлоге и обавести медије и јавност.

Пример 19: На седници Одбора за контролу служби безбедности разматрани су и усвојени записници из надзорних посета службама безбедности које је Одбор спровео у претходном периоду. Седница Одбора није била отворена за јавност.

Објашњење: Одредбама члана 20. Кодекса понашања народних посланика прописано је да, ако су чињенице и околности на којима су поступак и одлука засновани поверљиве природе, народни посланик ће објаснити разлоге на начин којим неће да угрози поверљивост података. Одбор за контролу служби безбедности на седници је расправљао о надзорним посетама службама безбедности Републике Србије и информације које су презентоване због своје природе нису могле да буду доступне широј јавности. У случајевима када Одбор расправља о подацима који су посебно осетљиви и који су, у складу са законом, означени као тајна, постоји оправдан разлог да јавност не буде присутна. Јавност се након седница, у кратким цртама, може информисати о предмету дискусије.

ДОСТУПНОСТ

Доступност значи спремност да се остварује стални контакт са грађанима ради пружања информација о свом раду и раду Народне скупштине;

Зашто је ова вредност важна за народног посланика?

Савремена представничка демократија подразумева да грађани на изборима бирају своје представнике који касније у њихово име доносе одлуке. Народни посланици су заправо представници грађана који су их, на непосредним изборима, тајним гласањем, изабрали и због тога је изузетно важно да народни посланици све време свог мандата оправдају дато поверење и одржавају комуникацију са грађанима. У свакодневном животу, суочавајући се са разнородним проблемима, грађани боље учевају одређене нефункционалности и дају предлоге како оне могу да се отклоне, а одређене области живота унапреде. Одржавајући сталне контакте са грађанима и другим представницима цивилног друштва, народни посланици могу да утичу да се добијени предлози и сугестије спроведу у дело.

ПРИМЕРИ:

Пример 20: Народни посланик, председник Одбора за образовање, науку, технолошки развој и информатичко друштво добио је електронском поштом поднесак који су потписала удружења грађана која се баве питањима Ромске популације. У поднеску је изложена иницијатива да се измени Закон о високом образовању, у делу који се односи на број студената који се уписују у складу са афирмативним мерама, тако да се укину квоте за Ромску популацију студената. Председник Одбора је истога дана одговорио на имејл и предложио термин састанка на коме би се дискутовало о квотама за упис.

Образложење: Одредбама члана 2. Кодекса понашања народних посланика утврђено је да народни посланик остварује стални и непосредни контакт са грађанима у посланичким канцеларијама, на трибинама и другим јавним скуповима, као и одговарањем на питања грађана која су упућена поштом и електронским путем, као и да народни посланик одржава састанке са представницима невладиних организација, удружења грађана и других интересних група и настоји да иницијативе, сугестије и предлоге које добије од грађана афирмише пред надлежним радним телима Народне скупштине. Народни посланик, председник Одбора за образовање, науку, технолошки развој и информатичко друштво је показао да жели да оствари контакт са удружењем грађана, односно да је доступан и да грађани који то желе могу лако ступити у контакт са њим. На овај начин народни посланик је демонстрирао доступност у свом понашању, чиме је показао да се понаша у складу са Кодексом понашања.

Пример 21: Народни посланик је учествовао на трибини посвећеној заштити животне средине у једном мањем месту у Србији. Организатор трибине је била јединица локалне самоуправе, а сви заинтересовани грађани су могли да присуствују. На основу агенде, предвиђено је да на крају говорници одговарају на питања. Један од присутних грађана, представник невладине организације која се бави заштитом река, поставио је питање народном посланику зашто Народна скупштина није још увек донела Националну стратегију одрживог коришћења природних ресурса и добара из члана 12. Закона о заштити животне средине, као и Национални програм заштите животне средине из члана 64. истог закона. Народни посланик је одбио да одговори на питање.

Образложење: Одредбама члана 8. Кодекса понашања прописано је да се народни посланик пристојно и са дужном пажњом и поштовањем односи према грађанима, а одредбама члана 19. да ће настојати да обезбеди јавност свог рада. Понашање народног посланика који одбија да одговори на постављено питање не само да није у складу са начелом доступности и Кодексом понашања народних посланика, већ шаље лошу поруку да народни посланици не морају да пружају одговоре грађанима чији су представници у Народној скупштини. Уколико народни посланик није знао одговор на постављено питање, много је боље да је то и рекао, са напоменом да када сазна разлоге да ће обавестити грађанина, него што је одбио да одговори на питање јер је тиме оставио утисак арогантне особе. Пре него што народни посланик јавно да изјаву било које врсте, мора да размисли да ли су изјава и понашање у складу са правилима.

ПОВЕРЉИВО САВЕТОВАЊЕ И ОБУКА О ПРИМЕНИ КОДЕКСА

О примени Кодекса понашања народних посланика стара се Комисија за етику.

Комисија поред израде Водича за примену Кодекса, врши поверљиво саветовање народних посланика у вези са применом Кодекса и организује и спроводи обуке о примени Кодекса.

Народни посланик се може обратити неком од чланова Комисије за етику који се бави поверљивим саветовањем у случају недоумица о примени правила везаним за постојање приватних интереса који могу бити у вези са законом или другим актом о којем се расправља или одлучује и других питања о значају за примену Кодекса.

НАДЗОР НАД ПРИМЕНОМ И ПРАЋЕЊЕМ ПОШТОВАЊА КОДЕКСА

Надзор над применом Кодекса врши Одбор за административно-буџетска и мандатно-имунитетска питања (у даљем тексту: Одбор), осим одредби које се односе на обавезу пријављивања приватних интереса народних посланика, поштовање прописа о ограничењу истовременог обављања две или више функција, забрану примања поклона и забрану употребе функције у циљу остваривања користи или погодности за себе или повезано лице.

Процедура покретања поступка

Процедура пријаве о повреди Кодекса покреће се достављањем поднеска у писаној форми који мора да садржи име и презиме, контакт адресу и својеручни потпис подносиоца пријаве, као и образложење и писане и друге доказе на основу којих ће Одбор ценити наводе из образложења.

Пријаву може да поднесе свако физичко или правно лице. Одбор може тражити од подносиоца пријаве додатне информације пре поступања.

Неуредне и непотпуне пријаве Одбор одбацује а, као неосноване, одбија оне пријаве за које се утврди да немају доказ о повреди одредби Кодекса, о чему писменим путем обавештава подносиоца пријаве.

Одбор не поступа по анонимним пријавама.

Одбор је обавезан да одлучи у року од 30 дана од дана подношења пријаве.

Поступање по пријави

У поступку по пријави се одржава расправа на којој народни посланик против кога је поднета пријава има право да се изјасни, да изнесе своје виђење чињеница и околности наведених у пријави, а Одбор може позвати на расправу и евентуалне сведоке. Уколико се утврди да нема основа за даље поступање, Одбор ће обуставити поступак утврђивања одговорности народног посланика. Уколико се утврди постојање повреда одредби Кодекса, Одбор доноси одлуку о повреди Кодекса и изриче прописану меру. Одлука Одбора је коначна.

Мере у случају повреде Кодекса

За непоштовање Кодекса могу се изрећи опомена и јавна опомена.

Јавна опомена се објављује на интернет страници Народне скупштине у трајању од 30 дана.

Одлука о изреченој мери доставља се народном посланику коме је Одбор изрекао меру, а подносилац пријаве се обавештава о изреченој мери.

ВОЂЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ

Одбор води евиденције о пријавама приватних интереса народних посланика и поступцима и мерама изреченим због повреде Кодекса. Ове евиденције се објављују на интернет страници Народне скупштине.

Одбор и Комисија за етику сачињавају заједнички годишњи извештај о примени Кодекса, који подносе Народној скупштини најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину, а који се објављује на интернет страници Народне скупштине.

Анекс 1

МОДЕЛ ПРОГРАМА ОБУКЕ

Назив програма обуке	Кодекс понашања народних посланика
Област стручног усавршавања	Спречавање корупције и јачање интегритета
Разлог који је условио доношење програма	<p>Група земаља за борбу против корупције (ГРЕКО), која функционише под окриљем Савета Европе, у препорукама из четвртог круга евалуације је навела:</p> <ul style="list-style-type: none"> • брзо поступање у вези са усвајањем Кодекса понашања за народне посланике и обезбеђивање јасних смерница за избегавање и решавање сукоба интереса, • обезбеђивање да јавности буде омогућен лак приступ будућем Кодексу и да се он ефикасно спроводи у пракси, укључујући подизање свести међу народним посланицима о стандардима који се очекују од њих, омогућавајући им саветовање уз чување поверљивости и наменске обуке.
Циљ реализације програма	Циљ спровођења програма обуке је подизање свести о значају професионалних стандарда понашања, усвајање професионалних стандарда понашања и оспособљавање за ефикасну примену Закона о спречавању корупције и Кодекса понашања народних посланика.
Опис програма и тематских целина	<p>I Обавезе народних посланика према Закону о спречавању корупције</p> <ul style="list-style-type: none"> - Презентација Закона о спречавању корупције (одредбе у вези са управљањем сукобом интереса функционера и пријаве имовине и прихода) <p>II Кодекс понашања народних посланика</p> <ul style="list-style-type: none"> - Презентација о Кодексу понашања народних посланика <p>III Водич за примену Кодекса понашања народних посланика</p> <ul style="list-style-type: none"> - Панел дискусија / групни рад
Државни органи којима је намењен	Народна скупштина
Циљна група којој је програм намењен	Народни посланици
Најмањи и оптимални број полазника	15/25
Пројекција трошкова програма	-
Облици, методе и технике реализације програма	Презентација, панел дискусија, групни рад
Носиоци реализације	Запослени у Агенцији за спречавање корупције Чланови Комисије за етику

<p>Очекивани ефекти у подизању нивоа знања и вештина полазника</p>	<p>Након обуке полазник ће знати да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Примени одредбе Закона о спречавању корупције у делу који се односи на обавезе функционера у вези са пријавом сукоба интереса и пријавом имовине и прихода - Идентификује вредности Кодекса понашања народних посланика - Користи норме Кодекса понашања народних посланика као смернице за професионално понашање - Препознаје разлику између јавног и приватног интереса - Примењује правила за управљање сукобом интереса - Примењује правила у вези са пријемом поклона - Примењује правила у вези са јавношћу рада
<p>Начин вредновања</p>	<p>Програмом није предвиђена провера знања</p>
<p>Начин верификације учешћа</p>	<p>Потврда</p>
<p>Трајање програма</p>	<p>Три сата</p>